

НЕКА ИСКУСТВА ИЗ РЕШАВАЊА ТАКТИЧКИХ ЗАДАТАКА

Из досадашње праксе решавања тактичких задатака у школама, трупи, на путовањима и испитима за поједине чинове већ су стечена многа искуства. Ту се појављује веома много проблема не само тактичке природе, већ и проблема који се односе на сам начин, односно метод решавања задатака, на метод процене ситуације, итд. А пошто се ни у низу чланака не могу обрадити сви ти проблеми, покушаћу да у овом чланку изнесем нека своја запажања у погледу схватања задатка и процене неких елемената ситуације.

За правилно решавање било ког задатка потребно је, пре свега, да се схвати у чему је његова суштина. Иако на први поглед изгледа да се не може приступити решавању добивеног задатка а да тај задатак није претходно правилно схваћен, ипак се дешава да су неки задаци слабо решавани баш због тога што решавалац није схватио његову суштину. Тако, на пример, у једном задатку била је дата претпоставка да су пукови I ешелона дивизије *пробили непријатељски главни одбранбени појас*, стим да непријатељ, који је на брзу руку био организовао одбрану, није успео да задржи напад дивизије, тим пре што је у том моменту располагао резервом од само једног ослабљеног батаљона и нешто тенкова. Увиђајући да је непријатељски отпор сломљен, командант дивизије је донео одлуку да уведе у борбу пук из II ешелона и наредио му да *„што пре избије у рејон села А и Б и створи повољне услове за уништење непријатељских снага у рејону X и увођење тенковске резерве у правцу с. К“*. Међутим, решавалац задатка који је добио улогу команданта овог пука из II ешелона дивизије, схватио је да његов пук *има задатак да пробије непријатељску одбрану*, а потом да наступа у правцу села А и Б. А, пошто је схватио да пуку претстоји пробој главног појаса, он му је дао ближи задатак у оквиру самог одбранбеног појаса, иако су ту линију већ савладале трупе I ешелона.

Из оваквог схватања задатка се види:

Прво, да решавалац није схватио идеју команданта дивизије, који, увиђајући да је савладан главни отпор непријатеља, тежи да увођењем пука из II ешелона што пре овлада рејонима села А и Б и на тај начин не само спречи извлачење његових отсечених снага и створи повољне услове за њихово уништење, већ и да заузимањем

рејона села А и Б омогући дејство тенковске бригаде преко с. К у дубљу позадину непријатеља.

Друго, решавалац није уочио да нема потребе за пробијањем непријатељске одбране (јер је већ пробијена), и да је његов главни задатак да што пре избије у рејоне села А и Б да би одржањем тог рејона створио повољне услове за уништење отсечених непријатељских снага и омогућио увођење тенковске бригаде. А пошто је погрешно схватио задатак он је погрешно што је вршио припреме за напад и због тога касно увео пук у борбу; што је организовао систематски напад на линију положаја који нису били ни поседнути ни фортификациски уређени и што је дао ближи задатак на малој дубини, иако му је основни задатак био да избије у рејоне села А и Б и да их заузме.

Треће, решавалац није схватио да је улога његових суседа (пукова у I ешелону) да продуже разбијање и уништење непријатељских снага (јер њихов напад још није био задржан), а да је задатак његовог пука да брзим продором у дубину овлада рејоном из кога ће бити онемогућено извлачење непријатељских снага.

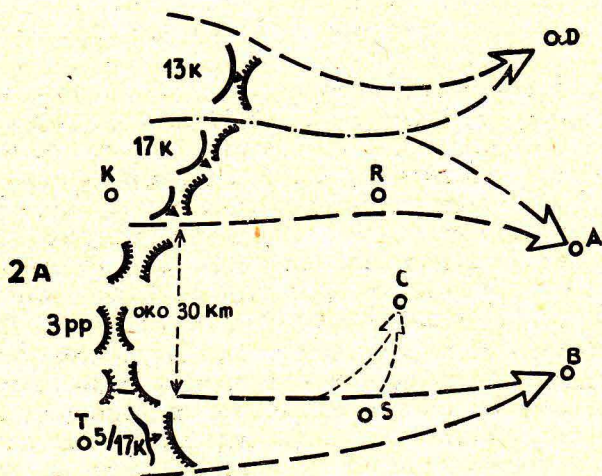
Потпуно је природно да после овако погрешно схваћеног задатка ни одлука команданта овог пука није могла бити правилна. А због чега долази до оваквих погрешних схватања задатака и како се она могу избећи?

Основни узрок несхватања задатка, по мом мишљењу, лежи у неправилном прилажењу задатку. Наиме, појединци веома брзо приступају процени ситуације такорећи док га још нису честито ни прочитали, настојећи да кроз такву процену реше питање како је настала ситуација која је дата задатком. Ова их размишљања често тако удаље од конкретног задатка и наведу их на потпуно произвољне констатације које понекад немају никаквих сличности са датим задатком. Због тога се сада не врши схватање оног и онаквог задатка какав је добијен, већ неког сасвим новог, произвољно модификованог задатка.

Да би се избегле наведене грешке, мишљења сам да решавању задатка треба прићи на следећи начин. Најпре треба прочитати задатак у целини да би се уочила читава његова садржина и да би се видело да ли је све јасно што у њему пише. После тога задатак треба поново читати и упоредо учртовати све податке на карту (уколико уз задатак није већ приложена карта са учртаном ситуацијом) са циљем да се поново и боље уоче сви елементи дати задатком, да се сагледа просторија на којој се задатак решава и провери тачност података датих задатком и учртаних на карти (ако је та карта приложена). По потреби задатак се може још неколико пута читати да би се потпуно разумели сви елементарни подаци које он даје. Тек после свега овога треба приступити *схватању задатка*, читајући поново само онај део задатка у коме се говори о задацима претпостављене команде, своје јединице и суседних и садејствујућих јединица и средстава. Читање овог дела задатка треба понављати све дотле док се не дође до потпуног и јасног одговора на следећа питања:

а) Какав задатак извршава претпостављена јединица и каква је замисао њеног команданта за извршење тог задатка? Напомињем да се при овоме треба ограничити само на задатак и замисао првопретпостављеног, тј. онога за чији рачун наша јединица непосредно ради, јер има случајева да појединци узимају у обзир и задатак другопретпостављене јединице (команде), што их наводи на погрешно схватање свог задатка. Тако се дешавало да решавалац у улози команданта пука говори о задатку корпуса и дивизије, настојећи да задатак пука некако повеже са оба наведена задатка. Тиме се најчешће ствара велика збрка, јер се може десити да према задатку корпуса који напада, дивизија има задатак да напада на правцу помоћног удара, а да један њен пук не врши напад већ само активно везивање. Јасно је да ће пук извршити свој задатак само онда ако изврши задатак који је добио од команданта дивизије, без обзира на задатак дивизије у оквиру корпуса.

С друге стране, дешавало се и то да се у схватању задатка претпостављеног долазило до погрешних закључака управо због тога што се у датој ситуацији као претпостављени схватио првопретпостављени формациски старешина, иако је јединица по добивеном задатку била, уствари, самостална. Ради боље јасноће послужићу се шематским примером:



2 А врши противофанзиву, наносећи главни удар са 13 и 17 корпусом (без једне дивизије) општим правцем К — Р — А, а помоћни једном ојачаном пд одвојеним правцем: Т — С — Б. Ова дивизија (5/17 К) добила је задатак од команданта 2 А да пробije непријатељску одбрану и да енергичним надирањем што пре избије у рејон места Б, садејствујући на тај начин главним снагама 2 А. У датој ситуацији, у улози команданта 5 пд схватио идеју претпостављеног значи схватити идеју команданта 2 А, од кога је 5 пд и примила задатак. Али, ако командант 5 пд, у циљу извршења овако добивеног свог задатка настоји да схвати и идеју свог формациског претпостављеног, тј. ко-

манданта 17 К (који дејствује на правцу главног удара), може се десити да командант 5 пд, с обзиром на земљиште и услове садејства са 17 К, донесе одлуку да по избијању у рејон места С усмери своје главне снаге у правцу места Ц. На тај би начин командант 5 пд заиста непосредније садејствовао главним снагама корпуса и олакшао извршење његовог задатка, али би тиме довео у питање извршење задатка који је добио од армије, па, према томе, и извршење задатка армије као целине.

Сем изнетог, при схватању задатка у оваквим и сличним ситуацијама треба нагласити да је јединица у извршењу задатка самостална, да командант при одлучивању мора то стално да има на уму и да настоји да добивени задатак изврши у целини само својим снагама и средствима (рачунајући ту и појачања), не очекујући никакву помоћ из дубине од стране корпусних, односно армиских делова.

Питање улоге суседа у оваквим ситуацијама је такође интересно. Да ли нас у наведеном задатку као леви сусед интересује 3 пп, који у овој ситуацији има само улогу везивања непријатељских снага, или и главне снаге 17 К које врше пробој? Сматрам да нас као сусед интересује и један и други. 3 пп нас интересује у почетним дејствима, тј. за време пробоја, јер је важно, на пример, да видимо да је пук развучен и да нема услова да постигне неке значајније успехе и тиме олакша извршење задатка 5 пд. 17 К нас не интересује у току пробоја, али пошто дејства корпуса и дивизије долазе све више у међусобну зависност после извршења пробоја и у току даљег надирања потребно је да се бар у основним цртама сагледа њихов међусобни утицај и повезаност.

б) *У чему је суштина задатка моје јединице?* Ово је уједно и најважније питање и полазна тачка за правилно решење задатка. При овоме није довољно да се само узме формулација задатка јединице онаква како је дата у задатку и да се сматра да је тиме потпуно схваћен њен задатак. Ако узмемо раније наведени пример (у почетку чланка), схватање задатка требало би да изгледа отприлике овако: „пук има задатак да користећи успех пукова I ешелона што пре крене у напад и брзим наступањем, избегавајући задржавање због евентуалног отпора непријатељских резерви, што пре избије у рејоне села А и Б и задржи их чврсто у својим рукама да би спречио извлачење непријатеља и обезбедио увођење тенковске резерве на правцу од с. А ка с. К“.

в) *Какав је међусобни однос задатка моје јединице и задатка суседа?* Правилан одговор на ово питање може се добити само ако се правилно реше прва два питања. Међутим, по овом питању се најчешће грешу у томе што се уопште не размишља о њему, тако да је и то један од разлога непотпуног схватања задатка своје јединице. Ако задатком нису дати и задаци суседа (а суседи стварно постоје), онда њихове задатке треба сагледати кроз идеју претпостављеног и свој задатак.

Што се тиче формулације схватања задатка, она у сваком случају треба да буде кратка и јасна, без понављања онога што је дато у

задатку и без неког објашњења. Схватање задатка је основа за даљи рад и из њега треба јасно да се види *шта треба да се ради*, а проценом ситуације решава се питање *како треба да се ради*. Стога мислим да није правилно да се у схватању задатка изнесе, например, закључци о тежишту дејства или о борбеном поретку.

Тек пошто се сасвим уверио да је задатак у потпуности схватио, решавалац задатка може прећи на *процену ситуације*, чији је циљ да се детаљном анализом добивених података пронађу сви они елементи који ће у датој ситуацији утицати на извршење задатка и да се свестраном проценом ових елемената дође до закључка о најбољем начину његовог извршења.

Досадашња пракса је показала да су врло чести случајеви да се сви елементи ситуације (који уопште могу доћи у обзир за процену) цене шаблонски, тј. по извесном усталеном реду, без обзира да ли су ти елементи дати задатком или не и да ли у том случају имају неког утицаја. Исто тако, има случајева да се при процени непријатељских снага препишу само они подаци о непријатељу који су дати задатком и без икакве анализе стварају закључци који често немају никаквог оправдања. Каже се, например, „непријатељ има свежих снага и способан је да продужи дејство“, а не говори се о томе каква би дејства требало очекивати у конкретној ситуацији и какав би био циљ тих дејстава. Или: „непријатељ је надмоћан“, а не анализира се какве услове и могућности непријатеља има за реализовање те надмоћности. Или се долази до неоправданог закључка да је „морал непријатеља слаб, јер нема воље за рат“, вероватно зато што је такав закључак потребан решаваоцу да би оправдао своје решење што непријатељ неће продужити напад, иако у задатку нема никаквих података о моралу непријатеља и што би се из процене ситуације могло доћи управо до обратног закључка (непријатељ је продро дубоко, његови напади још нису заустављени, а располаже чак и неутрошеним резервама). Карактеристична је и оваква процена: „пошто непријатељ зна да ћемо ми јаче организовати одбрану на отсеку који је природно слаб, он неће ни наносити главни удар на тај (природно слабији) отсек, већ на други, природно јачи отсек, а пошто ми знамо да ће непријатељ овако ценити ситуацију, то ћемо организовати тежиште одбране на природно јачем отсеку и на тај начин изненадити непријатеља“. Јасно је да оваква резоновања о некој „подвали“ непријатељу немају никаквог основа, утолико пре што је у конкретној ситуацији природно јачи отсек било насељено место. Такође је чест случај да се непријатељске могућности потцењују и његове намере оцењују онако како то нама највише погодује. Да би се ове и сличне необјективности у процени избегле, потребно је да се решавалац при процени непријатеља увек стави у његову улогу.

Код процене наших снага најчешће се говори о томе да ли су јединице свеже и попуњене и каквог су морала и обучености, уместо да се кроз анализу стања наших снага размотре њихове стварне могућности у датој ситуацији. Сем тога, решаваоци често прорачунавају однос снага, па и онда кад је ситуација код непријатеља у погледу

снага недовољно јасна. Разумљиво је да је у тим случајевима прорачун односа снага несигуран и ничему не служи, јер се, углавном, заснива само на претпоставкама, а не на стварним чињеницама. Карактеристично је још и то да се кроз прорачун односа снага, као по неком правилу, на сваки начин настоји да се дође до односа 1 : 3 у корист нападача, и да се тај однос сматра повољним без обзира на друге елементе, који у конкретной ситуацији често могу више да значе него само овај бројни однос. По мом мишљењу, овакав начин прорачуна односа снага, има свог оправдања само при нападу на солидно утврђену и добро организовану одбрану, односно при одбрани која је благовремено и солидно организована. У свим другим ситуацијама могуће је доћи до правилног закључка о обостраним могућностима и без оваквог прорачуна односа снага. То не значи да однос снага, као елемент процене ситуације, треба одбацити. Напротив, однос снага у свакој ситуацији има великог, може се рећи и пресудног утицаја на доношење одлуке. Овде се само поставља питање: како треба схватити појам „однос снага“? Да ли је однос снага довољно изражен кроз рачуницу о бројном односу батаљона, артиљериских оруђа, тенкова итд. или је кроз „овај бројни однос“ изражен само један од елемената односа снага уопште? Ако се само потсетимо на општепознату поставку да могу постојати и такве ситуације у којима за постизање успеха није потребна бројна надмоћност и да успех може постићи чак и бројно слабији (што је непобитно потврдило и ратно искуство) онда ће нам одмах бити јасно да неће бити довољан само бројни однос снага и да ће у неким ситуацијама морати у потпуности да уступи своје место другим елементима, као што су, на пример, исцрпљеност, морално стање, недостатак муниције, и сл. Дешава се и то да решаваоци задатака врше детаљне прорачуне односа снага и средстава и да долазе до закључака да је однос 1 : 1,5 у нашу корист неповољан за напад, иако је непријатељ у дотадашњим борбама исцрпен, а наше снаге свеже, иако су непријатељски положаји слабо организовани за одбрану и неповољни у односу на наше, итд. Чему су конкретно у оваквим ситуацијама решаваоцима служили ти прорачуни бројног односа снага? Ничему, јер су они бескорисно утрошили драгоцену време, изгубили веру у успех и донели колебљиве одлуке које не обезбеђују извршење задатака. Али, има и таквих примера да се донесу одлуке за пробој непријатељске солидно организоване одбране без анализе односа снага у људству и техници, тако да се тек после анализе такве одлуке установи, на пример, да су намењена средства за неутралисање непријатељских отпорних тачака недовољна и да број и састав јединица које су одређене за пробој не одговарају дубини постављеног задатка, и т.сл. На основу напред изнетог може се закључити да однос снага треба одређивати на основу свих елемената који у даном моменту играју улогу, а не само на основу бројног стања живе силе и технике.

Процена земљишта, како је то већ уобичајено, врши се посебно. Притом су врло чести случајеви да се само описује све оно што се већ ионако види при читању карте, и то без икаквих конкретних за-

кључака о томе како поједини земљишни облици и објекти могу да испоље утицај на рад једне или друге стране. По мом мишљењу, оваква одвојена процена земљишта нема никакве сврхе, пошто се редовно своди само на шаблон. Пре свега, немогуће је замислити потпуну и правилну процену снага — непријатељских и наших — а да се та процена најуже не повеже и са земљиштем. Не могу се реално ценити снаге и њихове могућности и намере а да се истовремено не цени и какав утицај може да испољи земљиште, например, својим склопом и покривеношћу, или који земљишни објекти играју важну улогу за једну или другу страну, како једна или друга страна може искористити предности које им нуде ти објекти, итд. Најзад, ако је утицај земљишта већ узет у обзир при процени снага природно је да би свака његова накнадна процена претстављала само непотребно понављање већ изнетих чињеница. Сличан је случај и са *проценом времена*, јер оно — као простор и као атмосферска појава — интересује и нас и непријатеља, нарочито у погледу могућности употребе снага, што треба имати у виду при процени снага.

Према свему што сам овде укратко изнео можемо доћи до следећих закључака:

— по пријему задатка пре свега детаљно упознати његову садржину;

— ситуацију не ценити нити ма какве закључке изводити пре него што се у потпуности схвати суштина добивеног задатка;

— процену снага једновремено повезивати са проценом земљишта и времена, увек са циљем да се дође до правилних закључака о њиховим могућностима, а за непријатељске снаге још и о њиховим вероватним намерама;

— могућност и намере непријатеља ценити на исти начин као и за своје снаге и при процени непријатељских снага стављати се у улогу непријатеља;

— ценити само оне елементе који у датој ситуацији непосредно или посредно утичу на извршење добивеног задатка и не губити време на шаблонској процени оних елемената који у датој ситуацији не могу опште утицати на доношење одлуке;

— приликом спровођења у живот донете одлуке и организације извршења задатка узимати у обзир све своје јединице, јер се догађа да се понека од њих и заборави;

— при писању заповести више пазити на суштину и потчињенима давати јасне и потпуне податке.